

ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ»

Смачило В.В., Ємельянова К.С.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Досліджено етимологію категорії «відповідальність» та її еволюцію й диверсифікацію в різні сфери життя. Проведено теоретичне дослідження підходів до визначення сутності категорії «соціальна відповідальність бізнесу». Визначено власне бачення даної категорії.

Ключові слова: відповідальність, соціальна відповідальність, соціальна відповідальність бізнесу.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси на тлі євроінтеграційного руху України вимагають переосмислення та перебудови економічних процесів на всіх рівнях господарювання. Розвиток світових економічних систем останнім часом здійснюється із врахуванням зростаючої ролі людини в економіці – формується так звана економіка знань, проводиться оцінка впливу людського фактору на всіх стадіях економічного циклу з метою нівелювання його негативності на оточуюче середовище, формуються нові цінності на основі толерантності та відповідальності. Тому саме відповідальність стає тим стрижнем, на якому здійснюється побудова економіки в багатьох високорозвинених країнах світу. Це викликає необхідність перегляду принципів ведення бізнесу і в нашій країні, що потребує дослідження категорії «соціальна відповідальність» як в широкому розумінні, так і у вузькому розумінні – відносно суб'єктів господарювання – організацій, підприємств, бізнес-структур, підприємців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефініція категорії «соціальна відповідальність» отримала широке поширення серед закордонних дослідників, які стояли у витоків даного напрямку: Дж. Расел, Ф. Котлер, У. Баффетт, М.Х. Мескон, П. Самуельсон, У. Нордхаус та багато інших. Слід відмітити, що теоретичні дослідження принципів соціальної відповідальності набули широкого практичного втілення у багатьох сферах життя в країнах з ринковою економікою, що дозволило перейти від «жорстокого» капіталізму до ведення бізнесу на засадах відповідальності перед суспільством на всіх рівнях та сферах.

З переходом України до ринкових принципів господарювання питання соціальної відповідальності почали підніматися та досліджуватися такими відомими вітчизняними науковцями як: А.М. Колот, О.А. Грішнова, В.К. Гришук, Е.М. Лібанова тощо. Багато уваги поняттю соціальної відповідальності також присвячено у академічних та економічних словниках. Трактують поняття з боку закону та основні його положення прописані також у Господарському Кодексі України [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На даний момент значна кількість організацій в Україні тільки починає ознайомлюватися з поняттям соціальної відповідальності, багато з них досі вважають, що це є збитковим та зайвим елементом діяльності бізнесу. Тенденція українських підприємств щодо максимізації своїх вигід, не враховуючи інтереси суспільства та оточуючого середовища, й досі є розповсюдженою в Україні. Саме тому необхідно проводити теоретичні дослідження сутності даної категорії та підходів, які склалися в сучасній науковій думці, адже робота вітчизняної науки в реаліях ринкової економіки в цій царині має нетривалий характер.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження та систематизація підходів до визначення категорії «соціальна відповідальність бізнесу».

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи еволюцію категорії «соціальна відповідальність», необхідно виходити з необхідності вивчення сутності такої категорії як «відповідальність». Поняття «відповідальність» по своїй суті є дуже поширеним в усі ланках людського життя. Існує багато різновидів відповідальності, таких як психологічна, нормативна, юридична, економічна та інші. В широкому розумінні, відповідальність – це загальносоціологічне поняття, яким можна охарактеризувати свідоме відношення соціальної одиниці до прийнятих та визнаних норм цінностей, соціальних обов'язків, соціальних завдань та суспільних потреб.

Дана категорія має філософський характер та досліджується у роботах науковців у царині гуманітарно-філософських наук. Звертаючись до етимології цього поняття можемо відмітити, що в словнику [2] відповідальність розуміється як «Покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки, слова». Як бачимо з наведеного визначення – поняття відповідальності має як добровільний, так і примусовий характер. Так, людина добровільно обирає, як має вчинити в той чи інший момент, але у ряді випадків має нести певну карну, юридичну чи громадську відповідальність.

У іншому словнику [3] відповідальність представлена у двох аспектах: 1) відповідати чомусь або бути відповідним до чогось; 2) відповідати за щось. Перший напрям говорить про еталонне значення, якому повинен бути рівний об'єкт дослідження, а другий напрям має морально-етичне значення – прийняття на себе якихось зобов'язань за щось. Значення відповідальності полягає у розумінні індивіда суті його діяльності та її наслідків для оточуючого середовища, суспільства або певної групи людей [4].

Найчастіше відповідальність прив'язується до її суб'єкта – особи, але не лише окремих індивідум може бути суб'єктом відповідальності – це можуть бути й групи та об'єднання, які можуть бути утворені в суспільстві. Вказане й надає їй соціальне забарвлення і дозволяє говорити про соціальну відповідальність не лише окремого індивіда, а й групи. Тому соціальну відповідальність доречно розглядати як збалансоване, взаємовигідне та засноване на взаємній повазі, ставлення соціальних одиниць та груп одних до одного.

Гришук В.К. [5] вважає соціальну відповідальність фундаментом, на якому проводиться розбудова всієї системи відносин у суспільстві, що дозволяє їй виступати невід'ємним елементом у макросистемі людина-держава-суспільство. Дана думка підтверджується й у роботі [6], де соціальна відповідальність характеризується, як взаємовідносини між особистістю, суб'єктом господарювання, державою і соціальною групою (суспільством), засновані на виконанні ними взаємних обов'язків та своїх

зобов'язань, які виходять з нормативних актів, що регулюють соціальні відносини, а також з традицій та ціннісних установок. Тобто загальна соціальна відповідальність включає в себе як добровільні елементи, так і ті, що прописані у нормативних актах.

Таким чином, під соціальною відповідальністю ми будемо розуміти відповідальність людини, групи людей або суб'єктів господарювання за свої вчинки та дії, згідно до моральних, етичних та нормативних принципів суспільства.

Як уже згадувалося, розрізняють багато типів відповідальності, в тому числі й економічну, яка полягає у відповідальності суб'єктів економічної діяльності, що розподіляються на три основні категорії: домогосподарства, суб'єкти бізнесу та держава. Вони відносяться до інституційних одиниць, які здійснюють певні види економічної діяльності та мають вплив на ринок. В економіці відповідальність бізнесу (підприємства, компанії, фірми) полягає у виконанні свого призначення, а саме у виробництві продукції або послуг високої якості, що користуються попитом на ринку мінімізуючи свої затрати з метою максимізації прибутку компанії та доходу її власників [7].

Економічна діяльність має суспільне та соціальне забарвлення, тому логічним та справедливим є поширення соціальної відповідальності й на економічну сферу, яка представлена як окремими індивідуумами, так і їх об'єднаннями. Таке поєднання поняття соціальної відповідальності та економічної відповідальності бізнесу доводить доцільність появи та подальшого вжитку економічного терміну – соціальна відповідальність бізнесу. Досить часто у вітчизняній науці використовується термін «соціальна відповідальність підприємництва». Це вимагає визначення різниці між поняттями «бізнес» та «підприємство». Головною різницею між підприємством та бізнесом є те, що підприємство має чіткі межі, встановлені Господарським, Податковим та Цивільними кодексами України, а поняття бізнесу немає чіткого визначення у законодавчих актах. Підприємство – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1]. А бізнесом можна назвати будь-яку діяльність, що приносить прибуток та приймає участь у ринкових відносинах, але не потребує негайної реєстрації. Тому поняття бізнесу є більш загальним та широким, аніж підприємство, та включає у себе більше видів та сфер діяльності. В нашому дослідженні пропонуємо ототожнити дані поняття шляхом розуміння під «бізнесом» лише законну діяльність, як це передбачає підприємство.

Для світової економічної наукової спільноти категорія соціальної відповідальності не є новою. Представники багатьох економічних шкіл та течій наполягали на необхідності соціалізації економічних відносин та відповідальності за свої бізнес-процеси перед спільнотою. Чимало наукових праць як вітчизняних, так і закордонних вчених присвячено визначенню цього терміну та оцінці ефективності використання політики соціально-відповідального бізнесу.

Вважається, що ідея соціально відповідального бізнесу набуває популярності в 50-х роках XX ст. у зв'язку з розвитком та становленням транснаціональних корпорацій. В той же час, в 60–70-х рр. XX ст. на Заході формується новий тип «держави загального добробуту», або «соціально відповідальної держави» («state welfare») [8]. Ще у 70-х роках минулого століття П. Друкер наголошував, що існує більш, ніж 60 значень терміна «соціальна відпові-

дальність бізнесу», які значно відрізняються одне від одного [9]. Головною передумовою виникнення цього терміну звичайно було значне підвищення впливу бізнес-структур на оточуюче середовище, принципи і пріоритети населення та життя суспільства взагалі.

У розвинутих країнах, наприклад таких, як США, термін «соціальна відповідальність» почав розглядатися набагато раніше, приблизно у середині минулого століття, та набрав популярності, зайнявши важливе місце у розробці цілей та пріоритетів при веденні бізнесу, а також у формуванні бізнес-стратегії організації. Саме тоді з'явилася й перша праця на тему соціальної відповідальності: книга «Соціальна відповідальність бізнесмена», яка була написана Хоуардом Р. Боуеном [10]. Автор монографії наголошує, що усвідомлення широких соціальних та суспільних цілей у процесі прийняття ділових рішень дозволяє отримати соціальні та економічні переваги як окремим людям, так і суспільству в цілому. Важливим етапом розвитку соціальної відповідальності у світі стала міжнародна конференція зі стійкого розвитку (1992 р. Ріо-де-Жанейро). Саме на ній було висунуто нові вимоги щодо підвищення соціальної відповідальності корпорацій перед спільнотою та визначено соціальну роль бізнесу на міжнародному рівні [11]. Того ж року, Г. Беккер (США) отримав Нобелівську премію за поширення економічного аналізу на соціальну сферу. Великий вклад у формування соціально відповідальних відносин в бізнесі було зроблено такими міжнародними організаціями як ООН, ЄС та ОЕСР, які тісно співпрацюють в цій сфері. Так, саме ООН в 1980 році було розроблено кодекс поведінки транснаціональних компаній та у 2000 році сформовано принципи Глобального договору ООН [12]. Існує цілий ряд міжнародно-правових документів, які регулюють соціальну відповідальність в бізнесі. У розвинутих країнах діє перший міжнародний стандарт «Соціальна відповідальність 8000». Він враховує принципи Конвенцій Міжнародної організації праці, Всесвітньої декларації прав людини, Конвенції ООН з прав дитини. Даний стандарт визначає етичні критерії під час виробництва товарів та надання послуг [13, 14].

У листопаді 2010 р. введено в дію міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво із соціальної відповідальності», підготовлений робочою групою ISO/WG SR на основі SA 8000, який став керівництвом для організації бізнесу та державного сектора в галузі соціальної відповідальності [15]. Згідно з ним, соціальна відповідальність є відповідальністю організації за вплив своїх рішень і діяльності (продукти, послуги, процеси) на суспільство й навколишнє природне середовище, що реалізується через прозору та етичну поведінку, яка: допомагає сталому розвитку здоров'ю і добробуту суспільства; зважає на очікування зацікавлених сторін; не суперечить відповідному законодавству й міжнародним нормам поведінки та практикується у її відносинах (діяльність організації в рамках сфери свого впливу).

Узагальнення міжнародних визначень сутності соціальної відповідальності бізнесу наведено в роботі [16]:

– Зелена книга Європейського союзу (2001 рік): інтеграція соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та в їхню взаємодію з зацікавленими сторонами на добровільній основі;

– Бізнес задля соціальної відповідальності (BSR): досягнення комерційного успіху засобами, які передбачають дотримання моральних цінностей та повагу до людей, спільнот і навколишнього середовища;

– Міжнародний форум лідерів бізнесу (IBLF): сприяння відповідальній діловій практиці, яка дає вигоду бізнесу та суспільству й допомагає досягти соціального, економічного та екологічно усталеного розвитку через максимальне збільшення позитивного впливу бізнесу на суспільство з одночасною мінімізацією його негативного впливу;

– Всесвітня ділова рада за сталий розвиток (WBCSD): зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя.

Дослідження сутності соціальної відповідальності бізнесу також проводилися багатьма науковцями, репрезентація їх думок з цього приводу наведено в табл. 1.

Ознайомившись з баченням багатьох вчених, науковців та представників бізнесу, можна зробити висновок, що, переважно, соціальна відповідаль-

ність бізнесу трактується з точки зору суб'єкта – організації, компанії, підприємства або бізнесу в цілому, яка є відповідальною за свої дії, рішення, тощо [18, 19, 27, 28, 29] або приймає на себе певні зобов'язання, обов'язки [21, 32]. Досить часто розцінюють соціальну відповідальність бізнесу як внесок [24], вплив [34] або відгук на свої дії, рішення [33]. Деякі автори поєднують наявність відповідальності за щось з результатами своєї діяльності, дій або рішень, які спричиняють певний вплив на всі взаємопов'язані сторони [19, 22, 27]. Виходячи з етимології поняття «відповідальність», яка розглядалася, зауважимо, що відповідальність і є обов'язком відповідати за щось, що робить тотожним визначення типу «є відповідальною за щось» та «приймає на себе певні зобов'язання, обов'язки».

Розглядаючи соціальну відповідальність у вузькому, суб'єктивному значенні, можна казати про фактор добровільності [21-26, 32]. Це логічно, адже

Таблиця 1

Підходи до визначення категорії «соціальна відповідальність бізнесу»

	Визначення	Джерело
Соціальна відповідальність бізнесу	Складна багатокомпонентна система принципів діяльності бізнес – організації, процесів соціальної взаємодії, а також соціальних заходів та їх результатів.	[17]
	Відповідальність компанії за суспільну користь своєї діяльності перед усіма людьми та організаціями, з якими вона взаємодіє в процесі функціонування, та перед суспільством взагалі.	[18]
	Це відповідальність організації за вплив своїх рішень та діяльності (продукти, послуги, процеси) на суспільство і навколишнє середовище, що реалізується через прозору та етичну поведінку.	[19]
	Перш за все являє собою створення та забезпечення гідних умов праці для співробітників підприємств	[20]
	1) виконання організаціями соціальних обов'язків, які предписані законом та готовність нести певні необхідні витрати. 2) готовність добровільно нести необов'язкові витрати на соціальні потреби зверх обмежень, що встановлені податковим, трудовим, екологічним та іншим законодавством, виходячи не з вимог закону, а з морально етичних норм.	[21]
	Це концепція, згідно до якої організації враховують інтереси спільноти, беручи на себе відповідність за вплив їхньої діяльності на замовників, працівників, акціонерів, місцеві спільноти та інші зацікавлені сторони громадської сфери.	[22]
	Це певний рівень добровільного реагування організації на соціальні проблеми.	[23]
	Це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах, зв'язаних з основною діяльністю компанії або тими, що виходять за рамки певного мінімуму.	[24]
	Це добровільний вибір компанії, в умовах зростання конкуренції й зниження довіри до бізнесу. ... не є засобом вирішення проблем суспільства за рахунок бізнесу, а є засобом участі в розвитку того середовища, де працює бізнес.	[25]
	Означає «інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та в їхню взаємодію з зацікавленими сторонами на добровільній основі».	[26]
	Відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, у тому числі здоров'я та добробуту суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін, відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки, інтегрована у діяльність організації, та практикується в її відносинах з іншими.	[27]
	Розглядають як просування практик відповідального бізнесу, які приносять користь бізнесу і суспільству і сприяють соціальному, економічному і екологічно стійкому розвитку шляхом максимізації позитивного впливу бізнесу на суспільство і мінімізації негативного.	[28]
	Відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, споживачів, працівників, партнерів, активну соціальну позицію компанії, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.	[29]
	Це усі дії компанії, які позитивно впливають на суспільство.	[30]
Існує одна і тільки одна соціальна відповідальність ділового світу – використати свої ресурси і займатися діяльністю, спрямованою на збільшення прибутків, при умові дотримання правил гри, тобто займатися відкритою і вільною конкуренцією, без обману і шахрайства.	[31]	
Використовується для визначення добровільних зобов'язань, взятих на себе компанією щодо підвищення якості життя та роботи не тільки своїх співробітників, а також суспільства і навколишнього середовища.	[32]	
Це раціональний відгук організації на систему суперечливих очікувань заінтересованих сторін (стейкхолдерів), що спрямований на стійкий розвиток компанії; це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, перед тими, на кого ці рішення націлені.	[33]	
Являє собою реалізацію не тільки своїх економічних інтересів і цілей, а й впливу ділової активності на власний персонал, споживачів та організації, спільно з якими здійснюється та чи інша діяльність і передбачає стримування від здійснення діяльності, спрямованої не на благо суспільства.	[34]	

Джерело: узагальнено авторами за джерелами [17-34]

примусово покладений обов'язок передбачає законодавчо-нормативне регулювання і, відповідно, обов'язкове виконання. Невиконання, в цьому випадку, тягне за собою передбачене покарання. В той же час, у визначеннях, що наведені в працях [21, 27, 31], говориться про дотримання законодавства, правил гри, відсутність шахрайства як ознаку соціальної відповідальності бізнесу. Вважаємо, що таке розуміння характерне для юридичної відповідальності суб'єктів господарювання, а соціальна відповідальність бізнесу передбачає більш широке прийняття на себе відповідальності, обов'язків та зобов'язання понад встановлені рамками законів норми. Тобто, будь-яка компанія, яка проводить соціально-відповідальну політику, робить це не примусово, не через певні юридичні або законодавчі норми, а лише на добровільних засадах.

Важливим моментом у соціально-відповідальній організації є також взаємна користь від проведення певних заходів. На цьому наголошено в роботах [18, 28, 31, 34]. Діяльність організації приносить вигоду як внутрішньому середовищу (соціо- та екосфері, тощо), так звичайно й самій організації, її внутрішньому середовищу. Така вигода для суб'єкту бізнесу може виглядати у інвестиційній привабливості компанії, підвищенні рівня її репутації та іміджу на ринку, зростанні конкурентоспроможності продукції, рівня прибутків та рівня прихильності споживачів.

Тісно пов'язаним з корисністю є фактор позитивного впливу [28, 30] на оточуюче середовище (внутрішнє та зовнішнє) як обов'язкова умова соціальної відповідальності бізнесу, інакше втрачається сенс здійснення соціально-відповідальної діяльності суб'єктами господарювання. Крім того, на думку автора роботи [30] мінімізація негативних наслідків діяльності, окрім максимізації позитивного впливу, є також умовою соціальної відповідальності бізнесу.

Деякі автори, як результат соціальної відповідальності бізнесу, розглядають не корисність або позитивний вплив чи його максимізацію і мінімізацію негативного, а забезпечення стійкого (сестейного) розвитку всіх елементів соціально-економічної системи: суб'єкта господарювання, персоналу організації, громади, держави, окремих індивідумів, тощо [27, 28, 33]. Відповідно, таке розуміння

результату передбачає наявність синергії між всіма цими компонентами, що, з нашого погляду, є необхідною умовою сталого розвитку та результатом соціальної відповідальності бізнесу.

Таким чином, дефініція поняття «соціальна відповідальність бізнесу» дозволила сформулювати авторське бачення цієї категорії як добровільне прийняття відповідальності суб'єктом господарювання за рішення та дії, понад встановлені законодавчо-нормативні зобов'язання, що веде до зростання взаємної корисності та максимізації позитивного впливу та/або мінімізації негативного на оточуюче середовище і дозволяє забезпечити стійкий розвиток всіх взаємопов'язаних учасників за рахунок принципу синергичності.

Можна сказати, що підхід, який заснований на відповідальності та прийнятті зобов'язань за свої дії, рішення та вплив, які вони спричиняють, є вже результатом, усвідомленим або ні. В той же час, існує ряд визначень соціальної відповідальності бізнесу, які говорять про неї як про основу діяльності [17, 22]. Тобто це є більш широке сприйняття даної категорії суб'єктами господарювання – як принципи або концепція – що дозволяє зробити даний процес безперервним та основоположним, який передбачає усвідомлення відповідальності за результати і невід'ємну умову ведення бізнесу.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши велику кількість наукових праць, можна зробити висновок, що проблемою соціальної відповідальності бізнесу зацікавилися вже достатньо давно. Засновниками теорії впровадження соціальної відповідальності в бізнес-процеси були закордонні вчені, а зараз ця проблема активно розглядається вітчизняними науковцями та бізнесменами. Як результат дослідження виступають головні характеристики соціальної відповідальності бізнесу, що визначені автором на основі узагальнення літературних джерел: добровільність, взаємна користь, позитивний вплив, синергичність. Автором було розкрито вузьке та широке розуміння соціальної відповідальності бізнесу, що дозволить, в подальших дослідженнях, визначити сфери та показники її оцінки задля підвищення ефективності управління підприємством.

Список літератури:

1. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Академічний тлумачний словник. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/vidpovidaljnistj>
3. Словник української мови / за ред. Б. Д. Грінченка. – К.: АНУРСР, 1958. – С. 224–225.
4. Українська радянська енциклопедія / за ред. М. Бажана – 12 том, 2-ге видавництво. 1974. – С. 381.
5. Соціальна відповідальність: навчальний посібник // Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 152 с.
6. Анцупов А. Я., Шепілов А. І. Словник конфліктолога, 2-е вид. – СПб.: Пітер, 2006. – 526 с.
7. Економіко-соціологічний словник / склав Г. Н. Соколова, О. В. Кобяк – Мінск: Білорус-наука, 2013. – 615 с.
8. Економіка: учеб. пособие для студ., обуч. по экон. напр. и спец. / П. А. Самуэльсон, В. Д. Нордхаус; ред. пер. с англ. Л. С. Тарасевич, А. И. Леуский. – 15-изд. // М.: Бином: КноРус, 1997. – 800 с.
9. Drucker P. F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices // N.Y.: Harper&Row, 1974. – 840 p.
10. Bowen H. R. Social Responsibilities of the Businessman // New York: Harper and Row, 1953.
11. Декларація Ріо-де-Жанейро з оточуючої середовища та розвитку. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455
12. Прикладна етика та естетика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу// http://m.pidruchniki.com/19970621/etika_ta_estetika/mizhnarodni_normativni_dokumenty_znachennya_dlya_realizatsiyi_korporativnoyi_sotsialnoyi_vidpovidalnosti
13. Гуняева Н. Международные стандарты в области социальной ответственности / Нина Гуняева // Стандарты и качество. – 2004. – № 10. – С. 61-65.
14. Маматова Т. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності: механізм адаптації для органів державного контролю України // Вісник дніпропетровського регіонального інституту державного управління. – 2010. – С. 51-53.
15. Керівництво з соціальної відповідальності ISO/DIS 26000: Guidance on social responsibility. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: isotc.iso.org
16. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf

17. Дудкін О. В. Трансформація сутності соціальної відповідальності підприємства в умовах економічної нестабільності // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент» – 2010, № 5/1. – С. 150-155.
18. Колот А. М. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.; за редакцією А. М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012 – 501 с.
19. Зінченко А. Г., Саприкіна М. А. Соціальна відповідальність в Україні: Погляди різних стейкхолдерів. Регіональний аспект. // К., 2008. – 60 с.
20. Кузнецова О. В., Кулій-Дем'янюк Ю. В. // Вісник Житомирського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. – 2011, № 4/58. – С. 237-242.
21. Подопригора М. Г. Ділова етика // Навчальний посібник. Таганрог: вид-во ТТЮФУ. – 2012. – 116 с.
22. Джесси Рассел Корпоративная социальная ответственность // Издательство: VSD. – 2012. – 92 с.
23. Лопатинська А. М. Теоретичні основи соціальної відповідальності організації // Уманський національний університет садівництва. – Економіка АПК, 2010, № 10. – С. 142-146.
24. Аделькін Ф. Результати дослідження соціальної відповідальності українського бізнесу. – К.: Блакить, 2005. – 349 с.
25. Рамазанов А. Концепція корпоративної соціальної відповідальності. Проблеми теорії та практики управління // А. Рамазанов Проблеми теорії і практики управління. – 2007. – С. 38-46.
26. Соціальна відповідальність бізнесу: Розуміння та впровадження. Київ, 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf
27. Саприкіна М. А., Сасенсус М. А., Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика – К.: Фарбований лист, 2011. – 480 с.
28. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Котлер Ф., Лі Н. / Пер. з англ. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
29. Баффетт У. Эссе об инвестициях, корпоративных финансах и управлении компаниями / Баффетт У. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 268 с.
30. Файдор М. Відповідальність бізнесу / Файдор М. // Деловой. – 2008. – № 5. – С. 66-69.
31. Мескон М. Х. Основы менеджмента / Пер. с англ. / Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. – М.: Дело, 2003. – 703 с.
32. Блог Євгена Тришина – Про маркетинг «Маркетинг в Україні» «КСВ – корпоративна соціальна відповідальність» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ua-marketing.com.ua/page_id=667
33. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів // Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана // Економічна теорія. – 2013, № 4. – С. 5-26.
34. Малінін Є. Д. Соціальна відповідальність підприємств та економічні реформи в Росії / Є. Д. Малінін // ЕКО: Економіка і організація пром. пр-ва. – Новосибірськ. – 2000. – № 10. – С. 177-189.

Смачило В.В., Емельянова К.С.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ИССЛЕДОВАНИЕ КАТЕГОРИИ «СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА»

Аннотация

Проведено исследование этимологии категории «ответственность», ее эволюцию и диверсификацию в разные сферы жизни. Проведено теоретическое исследование подходов к обозначению сущности категории «социальная ответственность бизнеса». Представлено собственное видение данной категории.

Ключевые слова: ответственность, социальная ответственность, социальная ответственность бизнеса.

Smachylo V.V., Emelyanova K.S.

Kharkov National University of Construction and Architecture

RESEARCH CATEGORY «SOCIALLY RESPONSIBLE OF BUSINESS»

Summary

Investigated the etymology of the category «responsibility», its evolution and diversifying into different areas of life. A theoretical study of the approaches to the designation of nature category of «social responsibility» Represented own opinion of author about of this category.

Keywords: responsibility, social responsibility, social responsibility of business.